

CSATH BÉLA

„URBAN-FÉLE“ ÚJSÁG

Jó 30 éve találkoztam először az „Urban-féle“ nagyretű újsággal, szaklappal, mely számtalan esetben segítséget, támpontot adott további szakmai kutatásaim során.

Ki is volt ez az Urban? Milyen szaklapról, újságról van is szó?

Az 1882. évi elektromos kiállítás előkészítése során az alig 20 éves *Hans Urban*, kémikus hallgató elhatározta, hogy egy folyóiratot indít, „melyet különösen az újonnan alakult olajiparnak szentel“.

Hans Urban célja azonban nyilvánvalóan sokkal több volt: „A hírlap szélesebb gondolatvilágot foglaljon össze, melyet minden vegyész és technikus úgy érezze, hogy minden odatartozó kérdéssel és feladattal foglalkozik és a különleges mellékletekben meghatározott szakcsoportokhoz szóljon“. Ezt az előirányzatot Hans Urban nyilván, ahogy mondták, a petróleumiparra értette.

1883 júliusában, amikor Bécsben megjelent az „Allgemeine Österreichische Chemiker und Techniker Zeitung“ azaz az „Általános Ausztriai Kémiai és Technikai Újság“ — amely egyike a legrégebbi műszaki szaklapoknak a világon —, és amidőn a 14 naponként megjelenő lap első számát kiadta, nem állt mögötte tőkeerős csoport, tudományos személyzet vagy műszaki egyesület, akik őt támogatták és vállalkozásának fennmaradását biztosították volna. Hans Urban semmivel sem rendelkezett, csak egy gyűjtemény eladásából származó bevétellel és azzal a becsületes akarattal, hogy egy jó, általános érdeklődést kiszolgáló lapot adjon ki.

Lapjának — mely lap, ha többször címe más is lett, tartalmában sohasem változott — mottójául választotta a következőket: „Átfogó nagyon részletes cikkek az egész világot felölelő petróleumról, olajiparról és váltakozó rövid jelentések a fúrési eredményekről, a könnyű petróleum minőségi vizsgálatairól és a szaktól távoli témákról“.

A kőolaj gazdaságához megerősödő hozzáállását az által is kifejezésre juttatta, hogy a 2. számtól a melléklet címe többé már nem „Der praktische Seifensieder“ azaz „A gyakorlati szappanfőzős“, hanem „Die Oel- und Fett Industrie“ („Olaj és zsíripár“) lett anélkül, hogy a szappanfőzést és rokon iparág ismertetését abbahagyta volna.

Hans Urban folyóiratával és kiterjedt levelezésével kapcsolatot tudott kiépíteni sok szervezettel, testülettel, egyesülettel, tudományos intézetekkel és oktatási intézményekkel is. Beszért a feltalálókkal, ipari üzemi szakemberekkel és vállalkozókkal, hogy ezáltal megfelelő olvasógárdát biztosítson lapja részére.

Már az első számokban visszatükröződött az érdeklődés az energiaipar kérdései iránt, „a lap mégis elsősorban a kőolaj részére áldozza hasábjait“ írta Urban az 1883. év decemberi számában, majd így folytatja: „mivel ennek a lapnak a vezetését áthatalta az a meggyőződés, hogy a kőolajiparnak Európában igen hasznos jövője van“. A lap ugyan párhuzamosan figyelemmel kíséri az elektrotechnika terén elért haladást is és erről hír-adással is szolgál,

„de ennek ellenére elsősorban azt a feladatot tűztük magunk elé célul, hogy minden erőnket a kőolajipar kérdéseire fordítsuk és lapunkat ezáltal is a kőolajipar központi orgánumává emeljük“, ahogy a lap eredeti címében is megjelent „Central-Organ für Petroleum Industrie“ címmel 1884-től.

A gazdasági jellegű áttekintő cikkek mellett egyes fúrási eljárásokról szakcikkek is megjelentek, melyekkel kapcsolatban komoly viták alakultak ki a folyóirat hasábjain, amikor mindenki a saját eljárásához vezető utat jelölte meg, mint legjobb utat.

Mindjárt az 1884. év első száma első oldalának az alján egy nagyon érdekes magyar vonatkozású közlemény is olvasható „Petroleum Industrie“ azaz „Kőolajipar“ címmel a „Pester Lloyd 1883. december 21.-i számában „H“ szignóval (valószínű Halaváts Gyula) „Kőolajtermelés Magyarországon“ tárgyú szakcikket közölve.

1885-ben, amikor Albert Fauck fúrási vállalkozó felhívására életrehívták Kassán a „Bohrtechniker Versammlung“-ot (A fúrási szakemberek vándorgyűlését) Hans Urban élénk érdeklődést tanúsított és azonnal kapcsolatot teremtett velük, mert folyóiratának bizonyos megrendelőire számított. Számítása be is vált, mert 1888-ban Bécsben tartott III. Vándorgyűlésen François de Tessedik javaslatára kinyilvánították, hogy az Urban-féle folyóirat a fúrási műszakiak szaklapja legyen, mely a vándorgyűlések lefolyásáról a jegyzőkönyvek alapján részletesen beszámol és az ott elhangzott előadások szövegét — melyek a fúrási technika kérdéseivel foglalkoztak — folytatólagosan közli. Ezt a javaslatot egyhangúan elfogadták és 1889. január 1.-től kezdve a folyóirat „A fúrótechnikusok Szaklapja“ azaz „Fach-Organ der Bohrtechniker“ alcímmel jelent meg.

A következő években a lap mindinkább nagyobb jelentőségre tett szert, lapszáma emelkedett és az emelkedő lapszámú mellékletekben a fúróvállalkozók, szerszámkészítők ajánlkoztak, fúró mestereket kerestek olyannyira, hogy a folyóirat hasznát hajtó vállalkozás lett.

A lapokban állandóan szerepeltek magyar szakemberek cikkei, tanulmányai is a víz, ásványvíz, olaj-, szén- és érc-, valamint sókutatásokkal kapcsolatban. Számos tanulmány jelent meg Zsigmondy Bélától, Noth Gyulától, Karafiáth Tivadartól, Vangel Bélától, Halaváts Gyulától, Pazár Istvántól. Ez a lap volt az összekötő a külföld felé. Ugyan cikkek, tanulmányok jelentek meg e témakörökben a Bányászati és Kohászati Lapokban és a Földtani Közlönyben is, de ezek inkább a hazai szakemberek részére íródtak.

1891-től, amidőn a vándorgyűléseket az alapító országon kívül idegen országokban is megrendezték, a vándorgyűlések hivatalos neve „Fúrómérnökök és Fúrótechnikusok Nemzetközi Vándorgyűlése“ azaz „Internationale Wanderversammlung der Bohringenieur und Bohrtechniker“ lett.

A Teplitzben rendezett 7. vándorgyűlésen 1893-ban Hans Urban azzal a javaslattal lépett fel, hogy alapítsák meg a „Fúrótechnikusok Egyesületé“-t a „Verein der Bohrtechniker“-t. A javaslat általános egyetértéssel találkozott, így 1893. november 15.-én az egyesület alapító okiratának tervezetét nyilvánosságra hozták. Urban lett a főtitkár és a tagdíj feléért a folyóiratot ingyen kapták a tagok.

1894. januárjától a fő folyóirat mellékleteként megjelent a „Fúrótechnikusok Egyesületének Lapja“ azaz „Organ des Vereins der Bohrtechniker“, melyet a fő lappal egybekötve adtak ki.

A századfordulóra a lap mellékleteivel együtt 40 oldalt tett ki. Alkalmas volt arra, hogy a benne megjelenő cikkek segítségével — gyors leírásuk és megjelentetésük miatt — a műszaki gondolat folyamatát minden fejlődési fokozatban közzétegye, összefoglalja és ezáltal a nehéz problémák általános megoldását elősegítse. A folyóirat évfolyamaiban ezeken kívül megtalálható volt a műszaki fejlődés története és a végső megoldásokhoz vezető út is. A szakirodalom felülvizsgálatával a folyóirat összefoglalta referátumok formájában a más szakfolyóiratokban is megjelent szakcikkeket.

A 25. jubileumi vándorgyűlésre, 1911-ben Budapesten került sor. A kiadó Urban erre a jubileumi ülésre ünnepi kiadványt adott ki, melynek szöveges része 186 oldalt tett ki. Ezen kiadvány nemcsak az eddigi vándorgyűlések részletes eredményeivel foglalkozott, hanem a tiszteletbeli tagok életrajzán kívül más értékes szakcikkeket is tartalmazott. Az Urban-féle lap kisebb megszorításokkal egészen az első világháború éveig megmaradt, változatlanul közölve magyar anyagot is. Később a lap gazdaságossági szempontból már-már nem volt rentábilis, de a folyóirat további megjelentetése már csak a magántulajdonos Hans Urban áldozatvállalásával volt lehetséges.

A tagság és az alkalmazottak együttes száma összesen 300 előfizetőre zsugorodott össze, az egyesületi élet is megszűnt, a halál is megtartotta aratását a furótechnikusok régi gárdájában. Hans Urban súlyos hallásszervi bántalmak támadták meg.

Az infláció csökkentette a lap tőkét, valamint az előfizetők és a hirdetőik képességét is. Így tehát a folyóirat megszűntetése elkerülhetetlennek mutatkozott. Ennek ellenére Urbannak sikerült a folyóiratot, ha fáradságosan is, nemzetközi olajhírekkel életben tartani. Újra azzal kezdte működését, hogy a régi és az új szakkollégákkal felvette a kapcsolatot és ezt tovább ápolta.

1922-ben Urban 40 éves hivatás-tevékenységét ünnepelte meg, azonban ebben az évben is az érdekeltek támogatásához kellett folyamodnia, főleg az előfizetési tagdíjak terén, melynek alapján a folyóirat évi terjedelme egyre emelkedett és a tagsággal a kapcsolatot csak az Urban-féle szaklap tartotta fenn.

Ezután újabb átszervezések következtében a régi egyesület újabb névvel szerepelt. Hans Urban változatlanul fenn tudta magát tartani és lapja — bár újból változó címmel jelent meg — összekötő kapocs maradt továbbra is és orgánuma lett ezeknek az egyesületeknek, szövetségeknek.

1939. november 14.-én Hans Urban eltávozott az élők sorából 77 éves korában. Életének jellemzésére Schopenhauer szavaival élhetünk: „A legnagyobb, amit egy ember bármikor is elérhet az, hogy hősi életet éljen“. „M“ aláírással „75 éves az Erdöl Zeitschrift“ című cikkben ez olvasható: „Urban pedig éppen olyan életet élt, aki minden eredményért óriási nehézségek árán is küzd és végül győzni is tud, de ezért csak gyengén, vagy sehogysem jutalmazták“.

A lap természetesen — mint a szakmai egyesületek is változtak — számos átszervezésen és címváltozáson — „Erdöl Zeitschrift für Bohr- und Fördertechnik“, majd később „Erdöl und Erdgas“ címmel — jutott el 1994-ben a 100. évfolyamig, de az bizonyos, hogy ez a szaklap szolgálja ma is az európai mélyfúrás, kőolajkutatás és -termelés ügyét.